

СУННАТ НАМОЗЛАР ҲАҚИДА

05:00 / 04.01.2017 23093

ФАРЗ НАМОЗЛАРИНИНГ СУННАТЛАРИ

Бу намозларни, нафл, татоввуъ, мандуб, ротиб намозлари ҳам дейилади. Бизда фарз намозларга тобеъ бўлганларини суннат, бошқаларини нафл намоз, дейиш урф бўлган.

Умму Ҳабийба розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади: «Қайси бир мусулмон банда ҳар куни фарздан ташқари ўн икки ракъат ихтиёрий намоз ўқиса, албатта, Аллоҳ унга жаннатда уй қуриб беради», дедилар.

Умму Ҳабийба: «Шундан кейин уларни доимо ўқиб келмоқдаман», дедилар».

Бешовларидан фақат Бухорий ривоят қилмаган.

Термизий: «Пешиндан олдин тўрт ва кейин икки ракъат. Шомдан кейин икки ракъат, Хуфтондан кейин икки ракъат. Бомдоддан олдин икки ракъат»ни зиёда қилган».

Шарҳ: Ҳанафий мазҳаби ушбу ривоятни маҳкам ушлаб, ҳаётга яхшилаб татбиқ қилган мазҳабдир. Ушбу ҳадисда фарз намозларига тобеъ суннатларни қўймай ўқиб боришга қаттиқ тарғиб ва улкан ваъда бордир.

Бу ваъда, жаннатда ушбу намозлар учун мукофот тарийқасида Аллоҳ таоло томонидан қуриб бериладиган алоҳида уйдан иборатдир.

Фарз намозларга тобеъ суннат намозларини қўймай ўқиб боришга бундан ортиқ тарғиб бўлмаса керак. Шунинг учун ҳам Умму Ҳабийба онамиз, ушбу ҳадисни эшитганларидан бошлаб, у намозларни асло қўймаганлар. Биз ҳам худди шундоқ қилишимиз керак.

Фарз намозларидан олдин ўқиладиган суннат намози ўзига хос равишда фарз намоздан олдин, машқ - тайёрланиш вазифасини ҳам ўтайди. У намозни ўқиб, анча тайёрланиб олган намозхон учун фарз намозининг

хушуъ-хузуъини жойига қўйиш осон бўлади.

Фарз намозларидан кейин ўқиладиган суннат намозлари эса, фарз намозда баъзи қусур ва камчиликлар содир бўлса, ўрнини тўлдириш вазифасини ўтайди.

Шунинг учун ҳам шариатда бу намозларни «мукамилот» - тўлдирувчи намозлар деб аталади.

БОМДОДНИНГ СУННАТИ

Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади: «Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Бомдоднинг икки ракъати дунё ва ундаги нарсалардан яхшидир», дедилар». Муслим, Аҳмад, Термизий ва Абу Довуд ривоят қилган.

Аҳмад: «Агар сизни отлиқлар қувиб турса ҳам иккисини қўйманглар»ни зиёда қилган».

Шарҳ: Ушбу ҳадисда Бомдоднинг икки ракъат суннати ҳақида сўз бормоқда. У икки ракъат намоз энг фазилатли вақтда ўқилади. Унинг савоби ниҳоятда улкандир. Агар Бомдоддаги икки ракъат суннат намознинг савобини бу дунёнинг ўлчови билан ўлчайдиган бўлсак, дунёнинг ҳаммасидан ва ундаги нарсаларнинг ҳаммасидан ҳам яхши бўлади.

Демак, ҳар куни саҳар туриб, яхшилаб таҳорат қилиб икки ракъат Бомдод суннатини ўқиган одам дунёдаги энг кўп савоб олган одам бўлар экан.

Намозхонлар ўзларидаги бу фазлни англаб етишлари лозим.

Бомдоднинг суннатини ўқиш қанчалар зарур эканини Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг:

«Агар сизни отлиқлар қувиб турса ҳам иккисини қўйманглар», деган сўзларидан тушуниб олсак бўлаверади. Яъни, душман бостириб келиб турса ҳам Бомдоднинг икки ракъат суннатини тарк қилманг, деганлари.

Яна ўша кишидан ривоят қилинади: «Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам нафллардан ҳеч бирига Бомдоднинг икки ракъатига аҳд қилганларидек шиддатли аҳд қилмаган эдилар». Учовлари ривоят қилишган.

Шарҳ: Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг Бомдоднинг икки ракъат суннاتини бирон марта тарк қилганларини ҳеч ким билмайди. Ҳатто, саҳобалар билан ғазотдан келаётиб ухлаб қолганларида ҳам, олдин икки ракъат суннатни ўқиб олиб, кейин фарзнинг қазосини ўқиганлар.

Демак, сиз билан биз ҳам бу намозга қаттиқ эътибор беришимиз керак.

Яна ўша кишидан ривоят қилинади: «Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам Бомдод намозидан олдинги икки ракъатни енгил ўқир эдилар. Ҳаттоки, мен, «Уммул китоб»ни ўқидиларми?» деб ўйлардим». Учовларидан фақат Термизий ривоят қилмаган.

Шарҳ: «Уммул Китоб» – «Фотиҳа» сураси. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам Бомдоднинг икки ракъат суннатини жуда ҳам енгил ўқиганларини Оиша онамиз «Фотиҳа» сурасини ўқиганчалик, деб васф қилмоқдалар.

Бу шак эмас, балки тез ўқишни баён қилиш услуби, холос. Зотан Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг Бомдоднинг икки ракъат суннатида нимани ўқишлари ўта маълум ва машҳур нарса.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам Бомдоднинг икки ракъатида «Қул йа' айюҳал кафиру'н» ва «Қул ҳуваллоҳу аҳад»ни ўқирдилар». Бешовларидан фақат Бухорий ривоят қилмаган.

Шарҳ: Уламолар жумҳури ушбу икки сурани Бомдоднинг суннатида зам қилиш мустаҳабдир, деганлар.

Ибн Аббос розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам Бомдоднинг икки ракъатида «Қу'лу' а'манна' билла'ҳи ва ма' унзила илайка» билан «Оли Имрон»даги: «Таъа'ла ила' калиматин сова'ин байнана' ва байнакум»ни ўқир эдилар». Муслим ва Абу Довуд

ривоят қилган.

Шарҳ: Демак, аҳёнда Пайғамбар алайҳиссалом ушбу икки оятни ҳам Бомдод суннатида зам қилганлар.

ТАЪКИДЛАНГАН СУННАТЛАР

Ибн Умар розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан ўн ракъатни ёдлаб олдим: Икки ракъат Пешиндан олдин, икки ракъат ундан кейин. Икки ракъат Шомдан кейин, уйларида. Икки ракъат Хуфтондан кейин, уйларида. Икки ракъат Бомдод намозидан олдин. У соатда Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг олдиларига кирилмас эди».

Шарҳ: Шофеъий ва Ҳанбалий мазҳаблари ушбу ривоятга амал қиладилар. Ушбу ривоятдан суннат намозни уйда ўқиш афзал экани чиқади.

«У соатда Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг олдиларига кирилмас эди».

Чунки у зот бу пайтда ибодат ила машғул бўлур эдилар.

Яна ўша кишидан ривоят қилинади: «Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам билан Пешиндан олдин икки сажда, ундан кейин икки сажда, Шомдан кейин икки сажда, Хуфтондан кейин икки сажда, Жумадан кейин икки сажда ўқидим. Шом, Хуфтон ва Жума(суннати)ни Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам билан бирга уйларида ўқидим».

Шарҳ: Ушбу ривоятда «ракъат» сўзи ўрнига «сажда» сўзи ишлатилмоқда.

Демак, ўша вақтда ушбу истилоҳ ҳам ишлатилган. Жумадан кейин икки ракъат суннат ўқишни Шофеъийлар шу ривоятдан олганлар. Бу ривоят ҳам олдингисини таъкидлаб келмоқда. Фақат бунда Бомдод зикр қилинмаган. Афтидан ўша куни Ибн Умар ёки Бомдодни бошқа томонда ўқиганлар, ёки Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам билан бирга ўқиш имконлари бўлмаган. Ёки аввалги ривоятда зикр қилинганидек:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг олдиларига кира олмайдиган вақт» бўлгани учун кира олмаганлар.

Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади: «Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам Пешиндан олдинги тўрт рақъатни ва Бомдоддаги икки рақъатни ҳеч қўймас эдилар». Ушбу уч ҳадисни Бешовлари ривоят қилишган.

Шарҳ: Ушбу зикр қилинган намозлар таъкидланган суннат намозлардир. Фақат Пешиндан олдинги суннатнинг сони икки хил. Иккисини ҳам Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам ўқиганлар. Тўрт рақъатлисини Ҳанафийлар, икки рақъатлисини бошқалар олганлар.

Хулоса қилиб айтадиган бўлсак, таъкидланган суннат намозларига ҳанафий мазҳаби алоҳида эътибор билан қараган. Бунга Пайғамбар алайҳиссаломнинг суннатларидан ҳужжатлар келтирганлар.

У зот баъзи вақтларда суннат намознинг қазосини ўқиганлари ҳақида ривоятлар ҳам бор.

Шунингдек, сафарда ҳам юриб кета туриб суннатни ўқиш имкони бўлмаса ўқимаса, майли. Аммо тўхтаб турганда ўқилади, деганлар.

ТАЪКИДЛАНМАГАН СУННАТЛАР

Абдуллоҳ ибн Муғаффал розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Икки азоннинг орасида намоз бор», деб икки марта айтдилар. Сўнгра учинчисида: «Ким хоҳласа», дедилар». Бешовларидан фақат Термизий ривоят қилмаган.

Шарҳ: Ушбу ҳадисдаги икки азондан мурод вақтли намозга айтиладиган азон ва иқоматдир. Иккисини қўшиб, икки азон, деб аташлик урф бўлгандир. Бундан ҳар бир азондан кейин ва иқоматдан олдин икки рақъат қўшимча намоз ўқиб олиш яхшилиги келиб чиқади.

Аммо ўша амрдан кейин, ким хоҳласа, деб, Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам томонларидан истисно қилиниши, бу ишни таъкид қилинмаган суннат намоз ҳолига айлантиргандир.

Абдуллоҳ ал-Музаний розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Шом намозидан олдин намоз ўқинглар, деб айтдилар, учинчи мартада одамлар уни суннат қилиб олишини ёқтирмай, ким хоҳласа, дедилар». Бухорий ва Абу Довуд ривоят қилган.

Шарҳ: Аввало ҳадиси шарифнинг ровийси Абдуллоҳ ал-Музаний розияллоҳу анҳунинг тўлиқ исмлари Абдуллоҳ ибн Муғаффал ал-Музаний бўлиб Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан бир нечта ҳадислар ривоят қилди.

Бу кишидан Абдуллоҳ ибн Бурайда, Абу Муаммар, Абдулворис, Ҳусайнул Муаллимлар ривоят қилишди. Бу зот ривоят қилган ҳадисларни уч «Саҳиҳ» соҳиблари ўз китобларига киритишган.

Бошқа бир, Абу Довуд қилган ривоятда: «Шомдан олдин икки ракъат намоз ўқинглар», дейилган.

Бу юқоридаги ривоятни ўзига хос шарҳ қилади. Бу ҳадиснинг ҳукми ҳам худди олдинги ҳадисни ҳукмига ўхшаб, таъкидланмаган ишга айланиб қолган.

Ҳанбалий мазҳаби ҳақиқатан ушбу ҳадисни суннат қилиб олган, десак муболаға қилмаган бўламиз. Уларнинг бугунги кунги вакиллари доимий равишда Шомдан олдинги икки ракъат намозни ўқишади. Шунинг учун айниқса, ҳарамайни шарифайнига борган кишилар бу ҳолни кўриб ҳайрон бўлишлари керак эмас.

Бошқа мазҳаблардан Шофеъий мазҳабида бу намозни ўқиш ҳақида сўз борса ҳам уларнинг ўқишлари унча мулоҳаза қилинмайди. Моликий мазҳаби эса вақт қисқалиги учун бу намозни ўқиш макруҳ, деганлар. Афтидан уларга ушбу ҳадис саҳиҳ равишда етиб бормаган бўлса керак.

Умму Ҳабийба розияллоҳу анҳодан ривоят: «Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Ким Пешиндан олдинги тўрт ракъатни ва ундан кейинги тўрт ракъатни муҳофаза қилса, Аллоҳ унга дўзах ўтини ҳаром қилади», дедилар». Сунан эгалари ривоят қилган.

Шарҳ: Пешиндан кейин икки ракъат суннат ўқиш таъкидланган қўшимча намозлар ичида ўтган эди. Энди таъкидланмаган қўшимча намозлар ичида

унинг ўрнида тўрт ракъат зикр қилинмоқда.

Ибн Умар розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Асрдан олдин тўрт ракъат намоз ўқиган одамни Аллоҳ раҳм қилсин», дедилар». Абу Довуд ва Термизий ривоят қилган.

Шарҳ: Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам гап оҳангларининг ўзи бу намозни таъкидланмаган, қўшимча намоз эканини кўрсатиб турибди. Ким рағбат қилиб, Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг тавсиялари, асрдан олдинги тўрт ракъат суннат, деб ният қилиб ўқиса, савоб олади, Аллоҳ таоло унга раҳм қилади.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Ким Шомдан кейин олти ракъат намоз ўқиб, уларнинг орасида ёмон гап гапирмаган бўлса, бу унинг учун ўн икки йиллик ибодатга тенг бўлади», дедилар».

Бошқа бир ривоятда: «Ким Шомдан кейин йигирма ракъат намоз ўқиса, Аллоҳ унинг учун жаннатда бир уй бино қилур», дейилган. Икки ҳадисни Термизий ривоят қилган.

Шарҳ: Ушбу намоз ҳақида бошқа ҳадислар ҳам келган. Уларда Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ўзлари ва саҳобаи киромлар бу намозни ўқиганлари ҳақида сўз боради.

Бу намоз «ғафлат» намози номи билан машҳур бўлган. Чунки кўпчилик бу намозни ўқимай ғафлатда қолади. Ушбу, ғафлат намози ҳам таъкидланмаган қўшимча намозлардан ҳисобланади. Ким суннатга амални ният қилиб, уни ихлос билан ўқиса, қилинган ваъдаларга эришади.